

Appendiks

Metoder og opmærksomhedspunkter

PETER B. ANDERSEN, HENRIK REINTOFT CHRISTENSEN, LENE KÜHLE, BRIAN ARLY JACOBSEN, PETER LA COUR, HEIDI FRØLUND PEDERSEN & AWITI LUNA TENGU NYAWADE HØEG

ENGLISH ABSTRACT: First and foremost, the appendix explains the operationalization of the approach of the COVID-19 survey. As background for the articles, which presenting and interpret the analytical results, it also documents specific methodological approaches such as scales of religiosity and wellbeing, and factor-analysis of some of the survey responses. Approaches to content analysis are also delineated. Finally, we acknowledge and discuss the challenges associated with comparing surveys collected at different times and with different sampling approach.

DANSK RESUMÉ: Først og fremmest forklarer appendikset operationaliseringen af surveyet. Dernæst præsenteres beregningerne af forskellige skalaer, det drejer sig om religiøsitet og forskellige skalaer der adresserer det psykiske og eksistentielle velvære. Endelig præsenterer og diskuterer vi problemerne ved at sammenligne surveys indsamlet til forskellig tid og med forskellige udvælgelsesprocedurer af informanterne.

KEY WORDS: COVID-19; Religion and COVID-19; Survey on COVID-19; Danish survey on COVID-19; WHO-5 and COVID-19; Existential well-being and COVID-19

I forbindelse med den globale spredning af COVID-19 fra Wuhan i december 2019 og COVID-19-nedlukningen af Danmark 11. marts 2020 sporede vi en stigende bekymring brede i den danske presse og befolkning. Men på hvilken måde denne bekymring fordelte sig, hvor mange, der faktisk var bekymrede, og hvad denne bekymring havde af betydning for religiøsitet, kunne den surveyundersøgelse, vi gennemførte, hjælpe os til at få indblik i. De dyre såkaldte besøgsinterview, der almindeligvis anses for det bedste grundlag for et survey, var grundet nedlukningen udelukket: et internetbaseret survey var den indlysende tilgang til studiet. Vi valgte på den baggrund at benytte et panel – det vil sige et forskningsdesign, hvor den samme gruppe af personer stilles en række spørgsmål ad flere omgange. Den første runde af spørgsmål blev besvaret af 1.538 personer fra mellem den 14. maj til og med den 21. maj 2020.

Da vi vendte tilbage til dem i perioden imellem 23. september til 9. oktober 2020 blev surveyet besvaret af 1.244 personer. Ideen med et panel er, at man ved at spørge de samme personer flere gange kan følge forandringer i enkeltindviders holdninger. Spørgsmålene, som vi stillede i første og anden indsamlingsrunde, var derfor i stort omfang de samme. Da visse af spørgsmålene imidlertid ikke længere var aktuelle, blev de enten omformuleret eller erstattet af helt nye spørgsmål. Tredje runde gennemføres foråret 2021. I skrivende stund har vi endnu ikke analyseret alle resultaterne af runde to og ingen af resultaterne fra runde tre, som blev gennemført 8. til 21. marts 2021.

Undersøgelsestemaer og -spørgsmål

Surveyet blev bygget op omkring en række teoretiske og forskningsmæssige positioner i religionsvidenskaberne og psykologien. Mundheldet "der findes ingen ateister i skyttegravene", som benyttes som afsæt i flere artikler, antyder, at der findes et nært forhold mellem kriser, sygdom og dødsbevidsthed, på den ene side, og religiøse forestillinger og ritualer på den anden. Den såkaldte 'Terror Management Theory' forsøger videnskabeligt at forklare årsagerne til den (måske) udbredte sammenkædning af disse forhold. I denne forskningslitteratur er det en væsentlig hypotese, at bevidstheden om egen sygdom og død fremkalder angst- og afmagtsforestillinger, der gør religiøse forestillinger og handlinger særligt relevante. Forbindelsen bekræftes anekdotisk af religiøse forestillingers kredsen om ulykke, død og muligt efterliv.

Til trods for antagelser om, at en omfattende religiøs vækkelse næppe ville være konsekvensen af en pandemi i et sekulært samfund som Danmark, mente vi ikke desto mindre, at COVID-19-udbruddet og -nedlukningen som et naturligt eksperiment gav enestående mulighed for at undersøge sammenhæng mellem sygdom, krise og død på den ene side og religiøsitet samt eksistentiel orientering på den anden. Undersøgelsen blev på den baggrund tilrettelagt, således at den kunne bidrage til vores aktuelle viden om befolkningens reaktioner på COVID-pandemien og dens afledte effekter - såsom ensomhed og frygt - og give viden om, hvordan negative effekter bekæmpes og konfronteres i religiøse såvel som alment eksistentielle rum.

I opbygningen af surveyet lagde visse spørgsmål op til simple ja/nej-svar; andre kunne bedre undersøges, når spørgsmålene blev sammenstillet til skalaer eller kombineret med svar på andre undersøgelser, hvorved vi kunne sammenligne med en art forudgående 'normaltilstand' - her forstået som tilstanden før COVID-19-pandemien nåede til Danmark. I det følgende vil vi uddybe en række af undersøgelsens enkelttemaer og omsætningen af disse til survey-spørgsmål.

Danskernes forhold til religion under COVID-19 undersøgte vi primært gennem spørgsmål, som vi helt eller delvis kunne kopiere fra tidligere undersøgelser, således at sammenligninger muliggjordes. Vi forholdt os således til *Værdiundersøgelsen* fra 2017 og til ALS Research' *Maskulinitetsundersøgelse* fra 2018. Fra disse gentog vi følgende spørgsmål: "Hvor enig eller uenig er du i udsagnet 'religion er meget vigtigt for mig?'" (ALS Research, 2018); "'Hvilket af disse udsagn kommer nærmest din

tro?" (Værdi, 2017); "Hvor enig eller uenig er du i udsagnet 'det er nødvendigt at tro på Gud for at kunne kende forskel på rigtigt og forkert'?" (ALS Research, 2018).

I forsøget på at få afdækket dels eventuelle forandringer i personligt velbefindende, værdier og attituder til verden, og dels hvorvidt sådanne eventuelle forandringer måtte korrelere med krisens udvikling lænede vi os op ad tidligere undersøgelser. Med resultater fra de førnævnte undersøgelser som 'referencepunkt' gentog vi følgende spørgsmål: "Hvordan vil du beskrive dit nuværende helbred?" (Værdi, 2017) samt fem spørgsmål udviklet som et screeningsinstrument til at vurdere individets risiko for depression eller stressbelastning, nemlig WHO's trivelsindeks (WHO-5), som er beskrevet i forbindelse med analyserne i artikel 5. Det drejer sig om fem udsagn hvor respondenterne bliver bedt om at karakterisere sin egen tilstand i de seneste to uger: "... har jeg været i godt humør"; "... har jeg følt mig rolig og afslappet"; "... har jeg følt mig aktiv og energisk"; "... er jeg vågnet frisk og udhvilet"; "... har min dagligdag været fyldt med ting der interesserer mig".

Igennem et sæt af spørgsmål ønskede vi at afdække mulige eksistentielle problemer ved at spørge ind til folks oplevelse af deres egen situation siden COVID-19 kom til Danmark. Disse eksistentielle problemer afdækkes gennem spørgsmålene: "Siden Coronavirus pandemien kom til Danmark har jeg følt mig mere i konflikt med eller uenig med andre mennesker"; "Siden Coronavirus pandemien kom til Danmark har jeg følt mig mere tillidsfuld i forhold til fremtiden"; "Siden Coronavirus pandemien kom til Danmark er jeg blevet bedre til at acceptere tilværelsens vilkår"; "Siden Coronavirus pandemien kom til Danmark har jeg følt mere dårlig samvittighed". Disse spørgsmål behandles i artikel 6, 7 og 8.

I et forsøg på at afdække ændringer i rituelle praksisformer under COVID-19 benyttede vi en række spørgsmål, hvor vi for de flestes vedkommende ikke havde referencedata for situationen før coronanedlukningen. Et af spørgsmålene lød: "Uden at medregne toiletbesøg, hvor ofte vasker og/eller afspritter du så hænder i løbet af en typisk dag, som det er netop nu?" – spørgsmål, som inviterede til åbne svar. Disse åbne svar lukkede vi bagefter til kategorier det er muligt at analysere. Set i bagklogskabens lys, havde det givetvis været mere hensigtsmæssigt at lukke kategorierne allerede før informanterne blev spurgt, hvorved den store mængde blanke svar kunne være undgået. Et andet spørgsmål til afdækning af rituelle praksisformer lød: "Hvor ofte har du udøvet følgende handlinger i den seneste uge?" for henholdsvis "Bøn", "Meditation", "Besværgelser" og "Healing af selv eller andre". Her bad vi respondenterne anføre et omtrentligt antal. Denne konstruktion viste sig uhensigtsmæssig. I hvert fald besvarede en stor gruppe (omtrent 40 %) af respondenterne ganske enkelt ikke spørgsmålet. Vi har ikke desto mindre omsat de svar, vi faktisk fik, til en skala over hyppighed, som vi har analyseret på. Dog må vi her understrege, at dette sker med stort forbehold for besvarelsernes repræsentativitet (jf. artikel 7).

Vi spurgte endvidere, om respondenterne havde: "deltaget i en/flere religiøse handlinger (for eksempel gudstjeneste, bøn, offer) og/eller hørt religiøse oplæg (herunder taler, foredrag, prædikener og undervisning/dars) online under coronavirus pandemien?". Hertil kom, at vi forsøgte at danne os et overblik over holdningen til

nedlukningen af religiøse institutioner igennem spørgsmålet: "I Danmark har religiøse menigheder fulgt regeringens opfordringer til ikke at forsamles under coronavirus pandemien. Folkekirken aflyser gudstjenester og udsætter konfirmationer, moskeer aflyser fredagsbøn osv. Er du enig eller uenig i denne strategi?". Endelig var vi interesserede i befolkningens kendskab til, interesse for, samt eventuelle deltagelse i den 'virtuelle' fællessang, som Danmarks Radio lancerede som 'kompensation' for nedlukningen. Det gjorde vi med følgende spørgsmål: "Har du deltaget i Phillip Fabers morgensang eller andre former for fællessang?".

Vi stillede herudover en række spørgsmål til respondenterne om, hvordan de havde oplevet nedlukningen i foråret 2020, herunder hvad de havde savnet mest. Spørgsmålet var formuleret sådan, at respondenterne ud af ni muligheder skulle markere de tre sammenhænge som de særligt havde savnet at besøge eller kunne deltage i. Mulighederne var: "Kulturinstitutioner (museer, biografer, biblioteker osv.)", "Kulturelle arrangementer (koncerter, teaterforestillinger)", "Religiøse møder – jævnlige (gudstjenester, fællesbøn, messer)", "Religiøse højtider og fejring (påskedagstjenester, ramadan eller andet ...)", "Begravelser", "Sportsarrangementer", "Politiske møder", "Private sammenkomster (f.eks. i forbindelse med familiefester o.l.)", og "Cafeer, restauranter". Spørgsmålet var rettet mod at kunne måle, hvor udbredt savnet efter religiøse arrangementer var i forhold til savnet efter andre arrangementer.

Vi ønskede at undersøge om de personer, som er mest religiøse, opfatter pandemien på en anden måde end dem, som enten slet ikke er religiøse eller ikke er særligt religiøse. Det er almindelig praksis at konstruere skalaer for religion under inddragelse af spørgsmål om henholdsvis religiøs praksis og religiøse ideer eller forestillinger. Halman og Pettersson (2002) anvender også tillid til kirken. Norris og Inglehart (2006) fokuserer både på religiøse værdier (hvor vigtig er religion og Gud i ens liv), religiøse trosforestillinger (himmel/helvede) samt praksis (kirkegang og bøn). Stavrova, Fetchenhauer & Schlösser (2013) har anvendt de samme variable i deres undersøgelse af religiøsitet og lykke baseret på data fra bl.a. Værdiundersøgelsen¹. Vi har inkluderet to spørgsmål i hver kategori. I forhold til praksis har vi anvendt kirkegang som indikator på kollektiv praksis og bøn som indikator på privat praksis. I forhold til ide-niveauet har vi inkluderet et spørgsmål om de opfatter sig som troende eller ateister og et spørgsmål om hvor vigtig religion er i deres liv. De to praksisvariable har seks svarmuligheder, men de to andre variable har fem svarkategorier. Svarene på spørgsmål om kirkegang, blev tildelt værdier fra aldrig (1) til hver dag (6), mens spørgsmålet om, hvor ofte respondenter beder blev, tildelt værdier fra aldrig (1) til hver dag (6). Spørgsmålet om hvor vigtig religion er har værdierne fra helt uenig (1) til helt enig (5). I forhold til respondenternes selvopfattelse blev svarene værdigsat fra overbevist ateist (1), ikke-troende (2) til troende (5). Skalaen er derefter standardiseret så hver respondents svar på disse spørgsmål repræsenteres med et tal mellem nul og et. Vi anvender især skalaen for at kunne opdele vores informanter i tre grupper: de respondenter, der scorer lavest (0-0,33) på skalaen, dem som ligger i

¹ De anvender også ISSP (International Social Survey Programme), som er en international holdningsundersøgelser, der jævnligt gennemføres også i Danmark.

midten (0,34-0,67) og dem der ligger i den mest religiøse tredjedel (0,68-1). Der er 300 respondenter som ikke har svaret på alle fire religionsspørgsmål og som derfor ikke kan inkluderes når vi laver analyser i forhold til religiøsitet. Af de 1.258 respondenter, der kan placeres på skalaen, ligger 62 procent (764) i den mindst religiøse tredjedel, 29 procent (361) i mellemgruppen og de sidste 9 procent (113) i den mest religiøse tredjedel.

Danmark beskrives ofte som et samfund baseret på tillid. Men det synes oplagt, at menneskers tillid og tiltro til hinanden, til myndigheder og andre autoriteter, samt til officielle forklaringer udfordres af pandemien, der således får både en politisk og en moralsk dimension. Vi undersøgte tillidsrelationer til andre mennesker og til autoriteter ved hjælp af de allerede nævnte spørgsmål og et spørgsmål om generaliseret tillid, hvor respondenterne blev sat i en valgsituation: "Mener du generelt, at de fleste mennesker er til at stole på eller mener du, at man ikke kan være for forsigtig, når man har med mennesker at gøre?" (Værdiundersøgelsen 2017).

Vi kombinerede i analyserne spørgsmålene om tillid med spørgsmålene om, hvordan respondenterne betragter epidemien. Den kan for eksempel anskues som naturens svar på menneskets adfærd, som et rent videnskabeligt anliggende eller som en guddommelige prøvelse. Vi adresserede disse emner med spørgsmål til, hvordan de forstod COVID-19-krisen som et svar på menneskets egen adfærd.

"Coronavirus skyldes en tilfældighed, og kan forklares naturvidenskabeligt"

"Coronavirus skyldes menneskers adfærd, og kan forklares naturvidenskabeligt"

"Coronavirus skyldes, at Naturen reagerer på menneskehedens adfærd"

"Coronavirus skyldes, at guddommelige / spirituelle magter reagerer på menneskers adfærd"

"Coronavirus er led i en guddommelig plan"

Respondenterne

YouGov benytter et fast onlinepanel, hvorved undersøgelsens reliabilitet afhænger af antallet af deltagere i panelet og muligheden for at vægte respondenterne, så de afspejler befolkningens sammensætning som helhed. Formålet med metoden er, at det på den måde bliver muligt at gennemføre undersøgelser, som er repræsentative for befolkningen som helhed, selvom der ikke er tale om en systematisk tilfældig stikprøve (Bryman 2012, 187). YouGovs fremgangsmåde med at sende indbydelser ud til hele panelet, gør, at det ikke er muligt at udregne en svarprocent, der er sammenlignelig med de måder, man ellers benytter til at udregne svarprocenter på (jf. Christensen & Gundelach 2011, 285).

Problemet ved at anvende et panel er, at der allerede er foretaget en udvælgelse i den generelle population mellem de personer som deltager, og dem som ikke gør. Denne udvælgelse er et resultat af en frivillig medvirken i panelet. Motivet er for deltagelse er ukendt, og derfor bliver repræsentativiteten udfordret. Dette søges opvejet via en vægtning af udvalgte variabler, men kan aldrig opvejes fuldstændigt. YouGov har foretaget en vægtning, som tager højde for køn, alder og region, så datasættet, når

vægten aktiveres (som vi har gjort), på dette grundlag afspejler den danske befolkning. Vi ved fra erfaringer med andre survey undersøgelser, at der er forskel på besvarelser over internettet og ved besøgsinterview (Datasættet til Den Danske Værdiundersøgelse 2017)². Karen Marie Leth-Nielsen har søgt at validere indsamlinger foretaget af YouGov over for andre surveys indsamlet med andre metoder, og hun argumenterer for at data indsamlede af YouGov er troværdige (Leth-Nielsen 2018, 290-295). Både Leth-Nielsen og vi finder imidlertid forskelle, og vi står således over for et væsentligt metodeproblem, som vi håber i anden sammenhæng at kunne undersøge nærmere, når vi har analyseret de sidste indsamlinger af panelets besvarelser. Vores formodning er, at de mennesker, der vælger at besvare survey over nettet, adskiller sig fra den øvrige befolkning, fordi indsamlingsmetoden appellerer til bestemte typer af mennesker. Vi har ikke en håndfast ide om, at de er mere sekulære, men på nogle af spørgsmålene har vi opnået svar, som adskiller sig markant fra for eksempel svarene i Værdiundersøgelsen 2017. Især spørgsmålene om religion har givet lidt metodiske udfordringer. Vores respondenter synes således at være mere sekulære end de stikprøver, som Værdiundersøgelsen anvender. For eksempel svarer 74% af vores respondenter i første runde, at de aldrig går til gudstjeneste, mens det tilsvarende tal i Værdiundersøgelsen er 32%. Vanskelighederne i forhold til at sammenligne kan imidlertid også skyldes, at YouGov for det første har en politik om ikke at tvinge respondenterne til at besvare et spørgsmål ved altid at inkludere en 'ved ikke'-svar mulighed. Derudover er det også praksis hos YouGov at vende svarkategorierne således at den 'negative' mulighed står først. I forbindelse med indsamlingen af anden runde har vi forhandlet med YouGov om at ændre svarkategorierne, så de i højere grad afspejler praksis i Værdiundersøgelsen, og dette ser umiddelbart ud til at have en stor effekt. Vi kommer til at undersøge dette nærmere, men i denne rapport betyder vores overvejelser, at vi er forsigtige med at konkludere stærkt på de analyser, som vi har foretaget på grundlag af sammenligninger med Værdiundersøgelsen.

Vi har igennem undersøgelsen fulgt YouGovs vægtning. Når vi præsenterer fordelinger i datasættet, er de altså vægtet, så de svarer til fordelinger i den danske befolkning. Som det fremgår (Tab. App. 1), er YouGovs indsamling flot matchet med de tre indlagte vægtninger i forhold til køn, alder og region. På intet tidspunkt afviger stikprøven med mere end 1 procent-point fra den aktuelle befolkningsfordeling, i mange tilfælde kun med nogle få promiller og i enkelte tilfælde praktisk talt ikke.

Tabel App.1. YouGovs vægtninger af datasættet

	N Uvægtet	% Uvægtet	N Vægtet	% Vægtet
	1.538	100 %	1.538	100 %
Køn				
Kvinde	780	50,7 %	778	50,6 %
Mand	758	49,3 %	760	49,4 %
Alder				

² Alle respondenter i Værdiundersøgelsen blev udvalgt ved at udtrække en systematisk tilfældig stikprøve fra befolkningen, som så besvarede surveyet enten i et besøgsinterview eller over nettet, så det er ikke muligt direkte at sammenligne til YouGovs panel.

18-24	175	11,4 %	176	11,4 %
25-34	249	16,2 %	246	16,0 %
35-44	235	15,3 %	234	15,2 %
45-54	268	17,4 %	269	17,5 %
55-64	244	15,9 %	238	15,5 %
65-99	367	23,9 %	376	24,4 %
Region				
Hovedstaden	489	31,8 %	487	31,6 %
Sjælland	221	14,4 %	222	14,5 %
Syddanmark	322	20,9 %	324	21,1 %
Midtjylland	248	22,6 %	347	22,6 %
Nordjylland	156	10,3 %	158	10,2 %

Faktoranalyse af eksistens-spørgsmålene

Til analysen i artikel 6 har vi foretaget en faktoranalyse på baggrund af de ti spørgsmål, som vi har stillet om eksistentielle forhold. Inden en faktoranalyse gennemføres, bør man stille spørgsmål til den statistiske rimelighed af en sådan. Forhåndsberegningerne gav KMO = 8,13, Bartlets test $p = .000$, hvilket betyder, at faktoranalysen har en god rimelighed. Faktoranalysen (PCA) (Tab. App. 2) viste, at tre faktorer havde Eigenvalue > 1 . Vi gennemførte den med Varimax rotation for at klargøre relationerne mellem faktorerne. Faktoranalysen havde klare fordelinger, idet der kun var ét spørgsmål, der kunne placeres lige godt i to faktorer: "Siden Coronavirus er jeg blevet bedre til at acceptere tilværelsens vilkår."

Tabel App.2. Faktoranalysen af eksistensspørgsmålene

Rotated Component Matrix ^a	Faktor		
	1	2	3
Siden coronavirus pandemien kom til Danmark er jeg blevet mere overbevist om videnskabens evne til at løse store kriser	.839		
Siden coronavirus pandemien kom til Danmark er jeg blevet mere overbevist om menneskehedens evne til at komme gennem store kriser	.821		
Siden coronavirus pandemien kom til Danmark har jeg følt mig mere tillidsfuld over for myndigheder og autoriteter	.724		
Siden coronavirus pandemien kom til Danmark er jeg blevet bedre til at acceptere tilværelsens vilkår	.485		.481
Siden coronavirus pandemien kom til Danmark har jeg oplevet en eksistentiel krise		.796	
Siden coronavirus pandemien kom til Danmark har jeg følt mere dårlig samvittighed		.748	
Siden coronavirus pandemien kom til Danmark har jeg følt mig mere i konflikt med eller uenig med andre mennesker		.719	
Siden coronavirus pandemien kom til Danmark har jeg følt mig mindre forbundet med andre mennesker		.640	

Siden coronavirus pandemien kom til Danmark oplever jeg mere mening og formål i mit liv	.782
Siden coronavirus pandemien kom til Danmark har jeg været mere i stand til at bruge tid på det, der er væsentligt for mig	.776
Siden coronavirus pandemien kom til Danmark har jeg følt mig mere tillidsfuld i forhold til fremtiden	.697

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.^a

a. Rotation converged in 5 iterations.

Faktoranalysen fandt tre faktorer, som vi identificerer som udtryk for tre profiler, som vi betegner som 1) "Håb og tillid", 2) "Krise" og 3) "Øget mening". Profilerne beskrives nærmere i artikel 6. De tre profiler udelukker ikke nødvendigvis hinanden. For at kunne sammenligne, hvor højt enkeltpersoner ligger på hver af de tre profiler og hvad der karakteriserer den enkelte mest, er det nødvendigt at gøre faktorerne sammenlignelige. Til det formål er beregnet en "faktor-kvotient", hvor svarene sættes på skalaer, der kan sammenlignes. Denne beregning udføres ved, at der beregnes en variabel for hver af faktorer, hvor værdierne i de enkelte indgåede spørgsmål i faktorerne lægges sammen, hvorefter der divideres med antallet af spørgsmål, der indgår i faktoren.

Da dette var beregnet, kunne profilerne sammenstilles med hinanden, og det kunne beregnes, hvordan profilerne hænger sammen med andre variable i spørgeskemaet. På den måde kan vi tegne et billede af forskellige menneskelige mønstre af oplevelser og adfærd.

Indholdsanalyser

Artikel 2: om befolkningens reaktion på COVID-19 set i lyset af aviser og andre medier bygger bl.a. på en indholdsanalyse, som har identificeret forekomsten af bestemte ord og begreber i artikler i de trykte landsdækkende aviser fra den første mulige opdukken i december 2019 til udgangen af oktober 2020. Forekomsten af ord eller begreb siger i sagens natur intet om den valør, som forfatteren tillægger det. Når ord og begreber identificeres, er de i sagens natur neutrale. Medierne omtaler såvel, at Brasiliens præsident Jair Bolsonaro som USAs præsident Donald Trump har forsøgt at tale krisen ned, som at der kan være grund til at være bekymret for COVID-19s udbredelse. Ordenes og begrebernes hyppighed fortæller derimod noget om deres gennemslagskraft i de trykte medier, som står i en stadig udveksling med TV og radio. Der er god grund til at antage, at der dækning i aviser og TV er forbundet med spredning af information på internettet, men dette har vi i denne forbindelse ikke fokus op, eftersom hensigten med indholdsanalysen har været at illustrere, hvordan COVID-19 i en periode dominerede den generelle pressedækning, for så at stabilisere sig på et højt niveau, som dog levnedede plads til øvrige nyheder uden relation til COVID-19.

Søgningerne på ord og begreber er foretaget i Infomedias database, ved brug af 'ekspert'-funktionen. Vi har her søgt i de landsdækkende dagblade (Boks App.1). Søgningerne er foretaget i forhold til perioden 1. december 2019 til 30. september 2020. 'Hits' angiver forekomster af artikler, hvor det pågældende søgeord forekommer i titel eller brødtekst.

Boks App.1. Landsdækkende dagblade

B.T., Berlingske, Børsen, Børsen Lørdag/Søndag, Børsen Tillæg, Ekstra Bladet, Information, Jyllands-Posten, Kristeligt Dagblad, Politiken, Weekendavisen

I forbindelse med søgningen er vi stødt på en række metodiske problemer, som kort skal nævnes her. Når en søgning i et begrænset antal aviser undertiden har givet et meget højt antal artikler, skyldes det, at søgningen går videre end de trykte versioner, idet den også medtager de elektroniske versioner af dagbladene. Vi har dog forsøgt at undgå at tælle den samme artikel flere gange. Derudover har vi begrænset os til relativt simple søgninger med højst to søgekriterier (Boks App.2.). Det skyldes, at Infomedia, når vi indsatte flere positive kriterier, kunne komme op med et langt højere resultat end en ren søgning på corona/covid (en telefonisk henvendelse til Infomedia kunne ikke umiddelbart rådgive om, hvordan dette forhold opstod). Vi har valgt ikke at søge på 'påske' og 'pinse', da de to rituelle begreber både er perioder i kirkeåret og det astronomiske år, og begreberne derfor ikke bare benyttes til at angive de rituelle perioder, men også som ganske almindelige verdslige tidsangivelser helt uafhængigt af deres religiøse betydning.

Boks App. 2. Anvendte søgestrengte i Infomedia*)

Begreb bag søgningen	Søgningen
corona/covid	'corona*' OR 'covid*'
Bekymring	bekymring* AND ('corona*' OR 'covid*')
Genåbning	genåbning* AND ('corona*' OR 'covid*')
arbejdsløshed	arbejdsløshed* AND ('corona*' OR 'covid*')
Alder	(ældre* OR yngre*) AND ('corona*' OR 'covid*')
klima1	(klima*) AND ('corona*' OR 'covid*')
klima 2	klima*
Økolog	(økologi*) AND ('corona*' OR 'covid*')
forurening	(forurening*) AND ('corona*' OR 'covid*')
Religi	(religi*) AND ('corona*' OR 'covid*')
Folkekirke	(folkekirke*) AND ('corona*' OR 'covid*')
moské #)	(moské*) AND ('corona*' OR 'covid*')
Synagoge	(synagoge*) AND ('corona*' OR 'covid*')
Gudstjeneste	(gudstjeneste*) AND ('corona*' OR 'covid*')
Fredagsbøn	(fredagsbøn*) AND ('corona*' OR 'covid*')

*) Det er søgt at undgå at tælle den samme artikel flere gange ved at tilvælge funktionen 'saml ens overskifter'. Dette betyder at Infomedia når flere artikler optræder med samme titel, kun har ladet dem tælle som én artikel.

*) I søgningen skelner infomedia ikke imellem 'móske' og 'moske'

I artikel 4 og 6 henviser vi til en anden form for indholdsanalyse, nemlig til en metode, hvor vi har skabt en oversigt over svarene til de to åbne spørgsmål, som vi har i første indsamlingsrunde, nemlig spørgsmålene: "Hvilken ændring i dine sociale relationer og aktiviteter under corona virus pandemien har påvirket dig mest?" og "For nogen mennesker får begivenheder som coronavirus pandemien betydning for hvordan de opfatter sig selv og deres tilværelse - på godt og ondt og for andre kan begivenheder som coronavirus pandemien opleves som et vendepunkt i tilværelsen. Vi er interesserede i at vide hvordan coronavirus pandemien har haft betydning for dig og dine tanker om dit liv."

Vi har benyttet programmet wordclouds.com (<https://www.wordclouds.com/faq/>) til at skabe billedet i artikel 6. Anvendelsen af wordcloud.com eller tilsvarende programmer skaber en liste over de mest anvendte ord i et tekststykke og producerer på det grundlag en grafisk repræsentation. Programmer som wordclouds.com er en effektiv måde at opnå et overblik over anvendelsen af ord i et tekststykke og giver mulighed for at afdække, hvorvidt der er en umiddelbar og klar struktur. I forhold til de to åbne spørgsmål, som vi stillede i første indsamlingsrunde, så er det kun det første spørgsmål, hvor svarene viser et helt klart mønster, nemlig at savnet efter samvær med familie og venner fuldstændigt dominerede danskernes oplevelse af COVID-19-nedlukningen i 2020, mens svar på spørgsmålet om, hvilke tanke nedlukningen satte i gang, går i mange forskellige retninger.

LITTERATUR

- Bryman, Alan
2012 *Social Research Methods*, Oxford University Press.
- Christensen Rikke, Skovgaard & Peter Gundelach
2011 "Bilag", in: Peter Gundelach ed., *Små og store Forandringer*, Hans Reitzels Forlag, 284-291.
- Halman Loek & Thorleif Pettersson
2002 "Religion and Social Capital in Contemporary Europe: Results from the 1999/2000 European Values Study," in: Piedmont, Ralph L & David Moberg, eds, *Research in the Social Scientific Study of Religion*, Brill, 65-94.
- Leth-Nielsen, Karen Marie
2018 *Churching Alone: A Study of the Danish Folk Church at Organisational, Individual, and Societal Levels*, PhD-Dissertation, Systematic Theology Section, Faculty of Theology, University of Copenhagen. [https://www.cpr.ku.dk/staff/?pure=da%2Fpublications%2Fchurching-alone\(1b0199cb-cc6c-4c6d-ab06-5825e0019e8c\).html](https://www.cpr.ku.dk/staff/?pure=da%2Fpublications%2Fchurching-alone(1b0199cb-cc6c-4c6d-ab06-5825e0019e8c).html)
- Norris, Pippa & Ronald Inglehart
2006 *Sacred and Secular – Religion and Politics Worldwide*, Cambridge University Press.
- Rasmussen, Jes Heise
2017 *Lukketid? En religionssociologisk analyse af kirkelukninger og markedsføring*. Ph.d. afhandling, Det humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.
- Stavrova, Olga, Detlef Fetchenhauer & Thomas Schlösser

2013 "Why are religious people happy? The effect of the social norm of religiosity across countries"
Social Science Research 42(1), 90-105. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2012.07.002>

Peter B. Andersen, lektor, ph.d.
Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet
peterba@hum.ku.dk

Henrik Reintoft Christensen, lektor, ph.d.
Institut for Kultur og Samfund – afdeling for religionsvidenskab, Aarhus Universitet
hc@cas.au.dk

Lene Kühle, professor mso, ph.d.
Institut for Kultur og Samfund – afdeling for religionsvidenskab, Aarhus Universitet
lk@cas.au.dk

Brian Arly Jakobsen, lektor, ph.d.
Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet
brianj@hum.ku.dk

Peter la Cour, lektor, PhD, specialist i sundhedspsykologi
Institut for psykologi, Københavns Universitet
peterlacour@mail.dk

Heidi Frølund Pedersen, Seniorforsker og psykolog, ph.d.
Funktionelle Lidelser, Aarhus Universitetshospital
heidpd@rm.dk

Awiti Luna Tengu Nyawade Høeg, MA-student
Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet
lgq741@alumni.ku.dk